

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Програми у місцевому бюджеті в умовах воєнного стану (різновиди, відмінності, особливості)

КИЇВ, 2023

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ
ЦЕ ДОБРЕ

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**Global
Communities**
Ukraine

Вебінар відбувається у рамках Програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE), що виконується міжнародною організацією Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) та фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID).

Овчаренко Тетяна
експерт-консультант, консультант Програми DOBRE
Бюджет та управління фінансами Програми USAID DOBRE

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

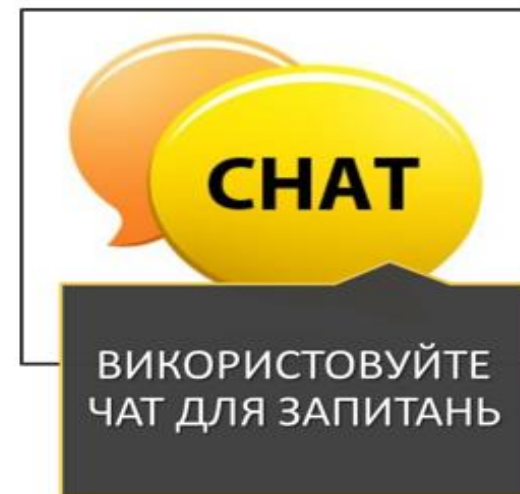
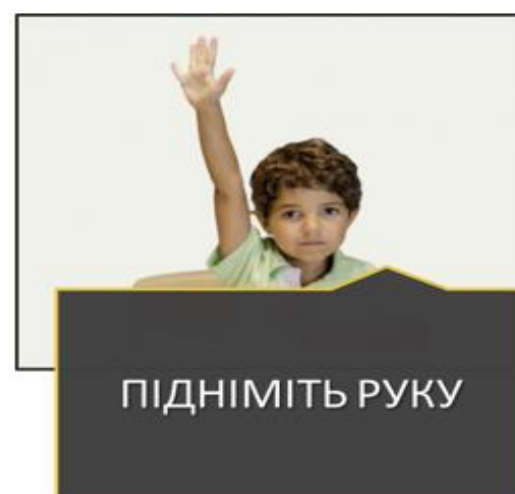
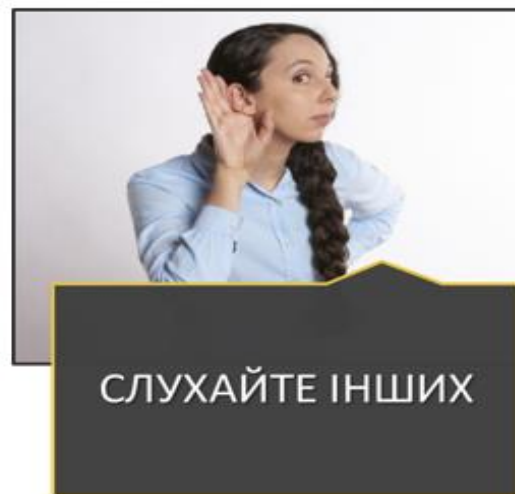
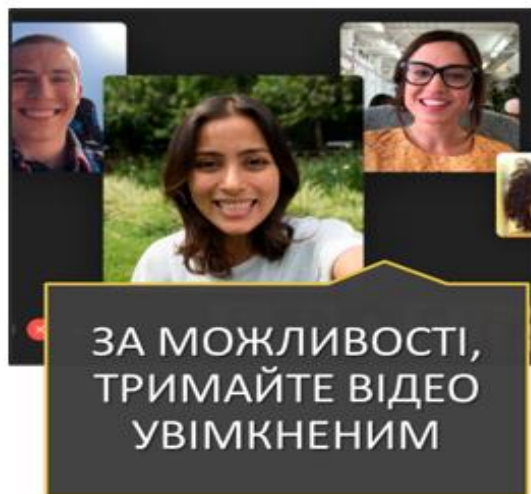
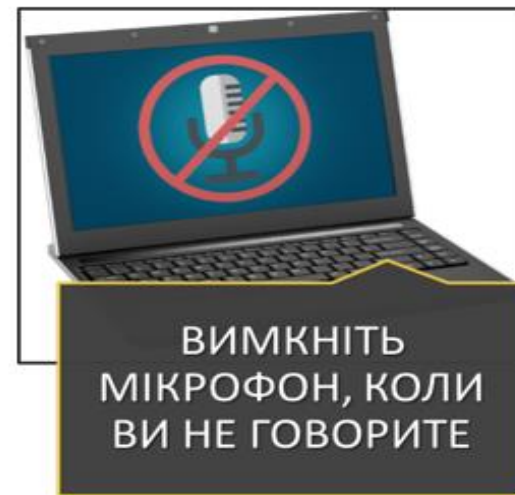
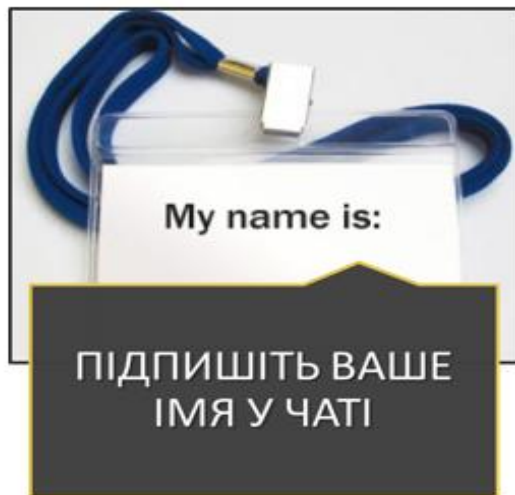

ALL-UKRAINIAN
ASSOCIATION

Global Communities

Ukraine

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Які різновиди програм

- **Програма економічного і соціального розвитку** – документ, у якому визначаються цілі та пріоритети економічного та соціального розвитку, засоби та шляхи їх досягнення, формується взаємоузгоджена і комплексна система заходів спрямованих на ефективне вирішення проблем економічного і соціального розвитку.

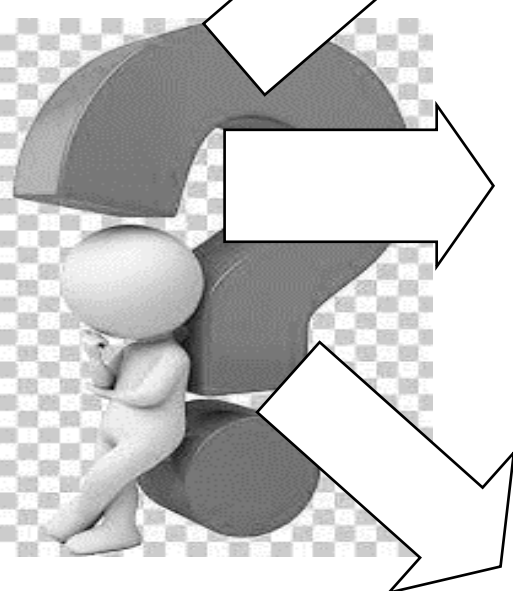
Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 р. № 1602

- **Бюджетна програма** – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.

Бюджетний кодекс України

- **Цільова програма** – комплекс взаємопов'язаних завдань та заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць.

Закон України “Про державні цільові програми” від 18.03.2004 р. № 1621

Програма економічного і соціального розвитку (ПСЕР)

Відповідно до ЗУ «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03. 2000 № 1602-III16, на рівні областей, районів і міст має формуватись прогноз економічного і соціального розвитку на середньостроковий період та **програма економічного і соціального розвитку** на короткостроковий період. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>

ПСЕР - документ, у якому визначаються:

- **цілі та пріоритети** економічного та соціального розвитку,
- **засоби та шляхи** їх досягнення
- формується взаємоузгоджена і комплексна система заходів спрямованих на ефективне вирішення проблем економічного і соціального розвитку

ЗУ
№1602

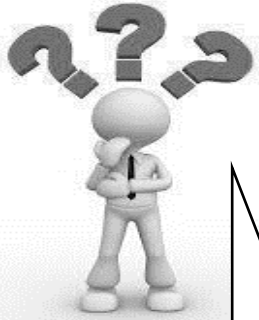
Програма економічного і соціального розвитку області, району, міста на короткостроковий період розробляється щороку й має бути узгоджена з щорічним посланням Президента України до ВРУ про внутрішнє і зовнішнє становище України

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Програма економічного і соціального розвитку (ПСЕР)

Які
складові
ПСЕР
ЗУ №1602

- ✓ Аналіз соцекономрозвитку відповідної АТО за попередній і поточний роки та характеристика головних проблем розвитку її економіки та соціальної сфери; [?]
- ✓ Стан використання природного, виробничого, науково-технічного та трудового потенціалу, екологічна ситуація у відповідній адміністративно-територіальній одиниці;
- ✓ Можливі шляхи розв'язання головних проблем розвитку економіки і соц сфери АТО;
- ✓ Цілі та пріоритети соцекономрозвитку відповідної АТО в наступному році;
- ✓ Система заходів ОМС щодо реалізації соціально-економічної політики з визначенням термінів виконання та виконавців;
- ✓ Основні показники соціально-економічного розвитку відповідної АТО;
- ✓ Дані про отримання та використання доходів від розпорядження об'єктами права комунальної власності, ефективність використання об'єктів права комунальної власності, показники роз

ОМС мають розробляти програми економічного і соціального розвитку на короткостроковий період і забезпечують контроль за виконанням відповідних показників цих програм.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Програма економічного і соціального розвитку (ПСЕР)

ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР

- **Затвердження програм** соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування є **виключною компетенцією** сільських, селищних, міських, обласних і районних рад.

Посилання на ресурс:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Програма економічного і соціального розвитку (ПСЕР)

Чим
користуватися

- ✓ **Типовою структурою програми економічного і соціального розвитку:**
  - Затверджена **Постановою КМУ «Про розроблення прогностичних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проектів Бюджетної декларації та державного бюджету»** від 26 квітня 2003 року **№ 621** (із змінами 17.04.2019)

Посилання на ресурс:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-%D0%BF>).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Програма економічного і соціального розвитку (ПСЕР)

Вступ

1. Аналіз економічного і соціального розвитку за попередній період
2. Мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку у наступному році (Структура розділу визначається розробником залежно від мети та завдань на плановий рік)
3. Джерела фінансування програми економічного і соціального розвитку на наступний рік

Додатки:

1. Основні показники економічного і соціального розвитку регіону на наступний рік
2. Перелік регіональних програм, які передбачається фінансувати в наступному році
3. Перелік інвестиційних проєктів, які планується реалізувати у наступному році.

**Типова
структура
ПСЕР
(Постанова
КМУ №621)**

Програма економічного і соціального розвитку (ПСЕР)

Чим
користува
тися

✓ **Методичними рекомендаціями** щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади (**наказ від 30.03.2016 року № 75** <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16>)

- На рівні громади **може формуватися план (програма)** соціально-економічного розвитку ТГ.
- План є документом, що визначає стратегічні цілі та пріоритети розвитку об'єднаної територіальної громади на коротко- та середньостроковий період (3-5 років), конкретизує завдання та заходи в рамках таких цілей і пріоритетів, відповідальних виконавців та строки виконання заходів, обсяги фінансування, джерела фінансування та індикатори (показники) оцінки результативності виконання заходів Плану

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК

показників соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади

	Найменування показника	Одиниця виміру
I	Демографічна ситуація	
1	Чисельність постійного населення	осіб
2	Чисельність постійного населення віком 16-59 років	осіб
3	Кількість дітей віком до 16 років	осіб
4	Демографічне навантаження на 1000 осіб працездатного віку	%
5	Природний приріст (скорочення) населення	осіб
6	Загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1000 осіб наявного сільського населення)	проміле
7	Внутрішня міграція населення в межах населених пунктів об'єднаної територіальної громади	осіб
II	Економічна ефективність	
8	Обсяг капітальних інвестицій на 1 особу	грн
	зокрема за кошт державного бюджету	грн
	зокрема за кошт обласного бюджету	грн
	зокрема за кошт бюджету об'єднаної територіальної громади	грн
9	Кількість підприємств малого та середнього бізнесу на 1000 осіб наявного населення	одиниць
10	Кількість кооперативів на 1000 осіб наявного населення	одиниць
	зокрема:	
	обслуговуючих сільськогосподарських	
	виробничих сільськогосподарських	

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК

показників соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади

11	Протяжність побудованих у звітному році доріг з твердим покриттям місцевого значення	км
12	Кількість проєктів регіонального розвитку, що реалізуються на території об'єднаної громади, зокрема за кошт:	одиниць
	державного фонду регіонального розвитку	
	субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад	
	інших джерел	
13	Обсяг фінансування проєктів регіонального розвитку, що реалізуються на території об'єднаної громади	грн
	за кошт державного бюджету	
	за кошт місцевого бюджету	
	за кошт інших джерел	%
III	Фінансова самодостатність	
14	Доходи загального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади (без трансфертів) на 1 особу	грн
15	Капітальні видатки бюджету об'єднаної територіальної громади (без трансфертів) на 1 особу	грн
16	Частка базової дотації в доходах загального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади (без урахування субвенцій)	%
17	Частка видатків бюджету розвитку в загальному обсязі видатків об'єднаної територіальної громади (без урахування власних надходжень бюджетних установ)	%
18	Обсяг надходжень до бюджету об'єднаної територіальної громади від сплати податку на доходи фізичних осіб на 1 особу	грн

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Висновок:

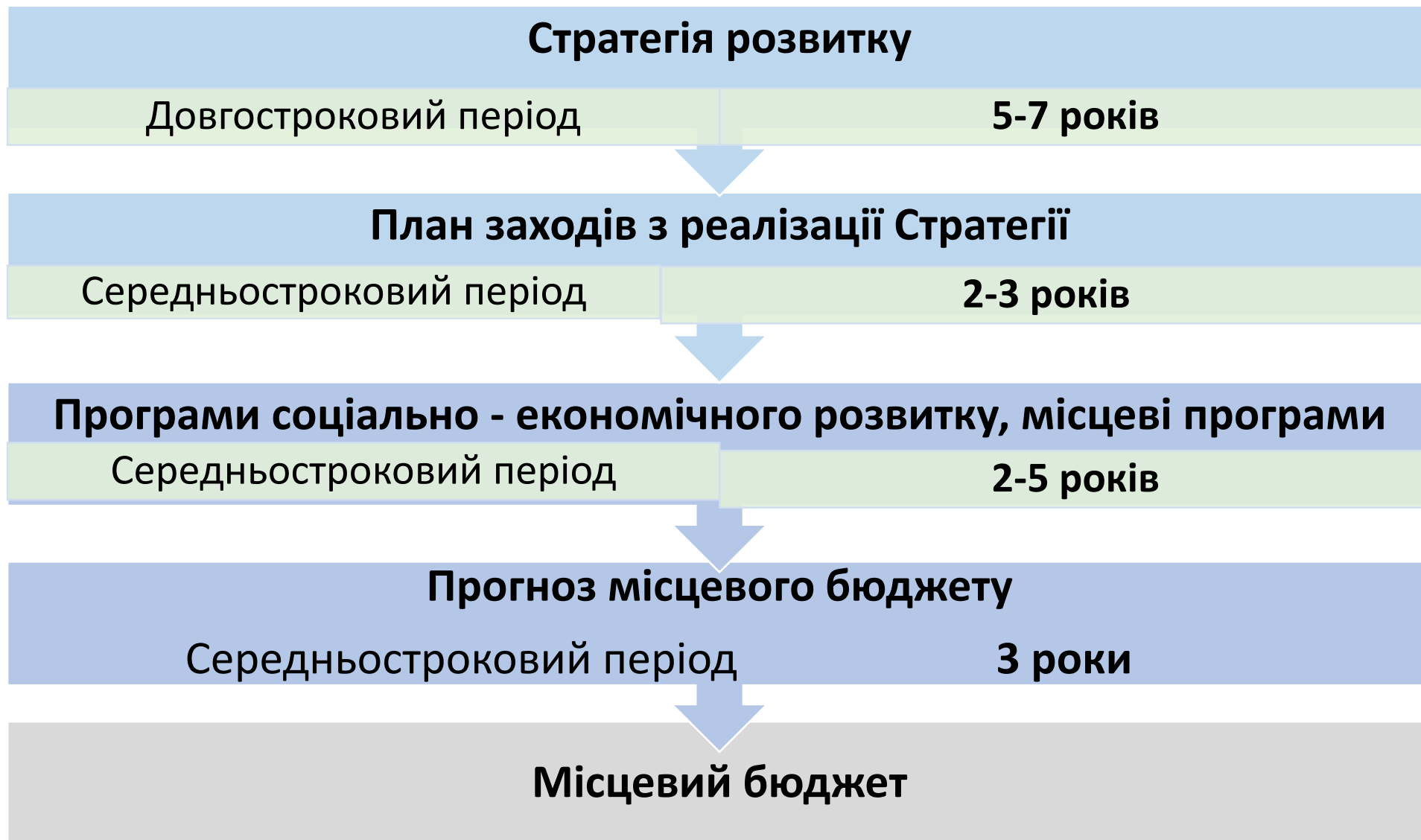
Програма економічного і соціального розвитку

- ✓ Необхідність формування ПСЕР визначено різними нормативно-правовими актами і підходи, які при цьому можуть бути застосовані, є різними.
- ✓ Такі програми можуть складатись на один рік, а можуть розроблятись на середньостроковий період.
- ✓ Вибір підходів, у межах нормативно-правової бази, під час розробки програми повністю покладено на ОМС та відповідальних виконавців (розробників) цього документу.

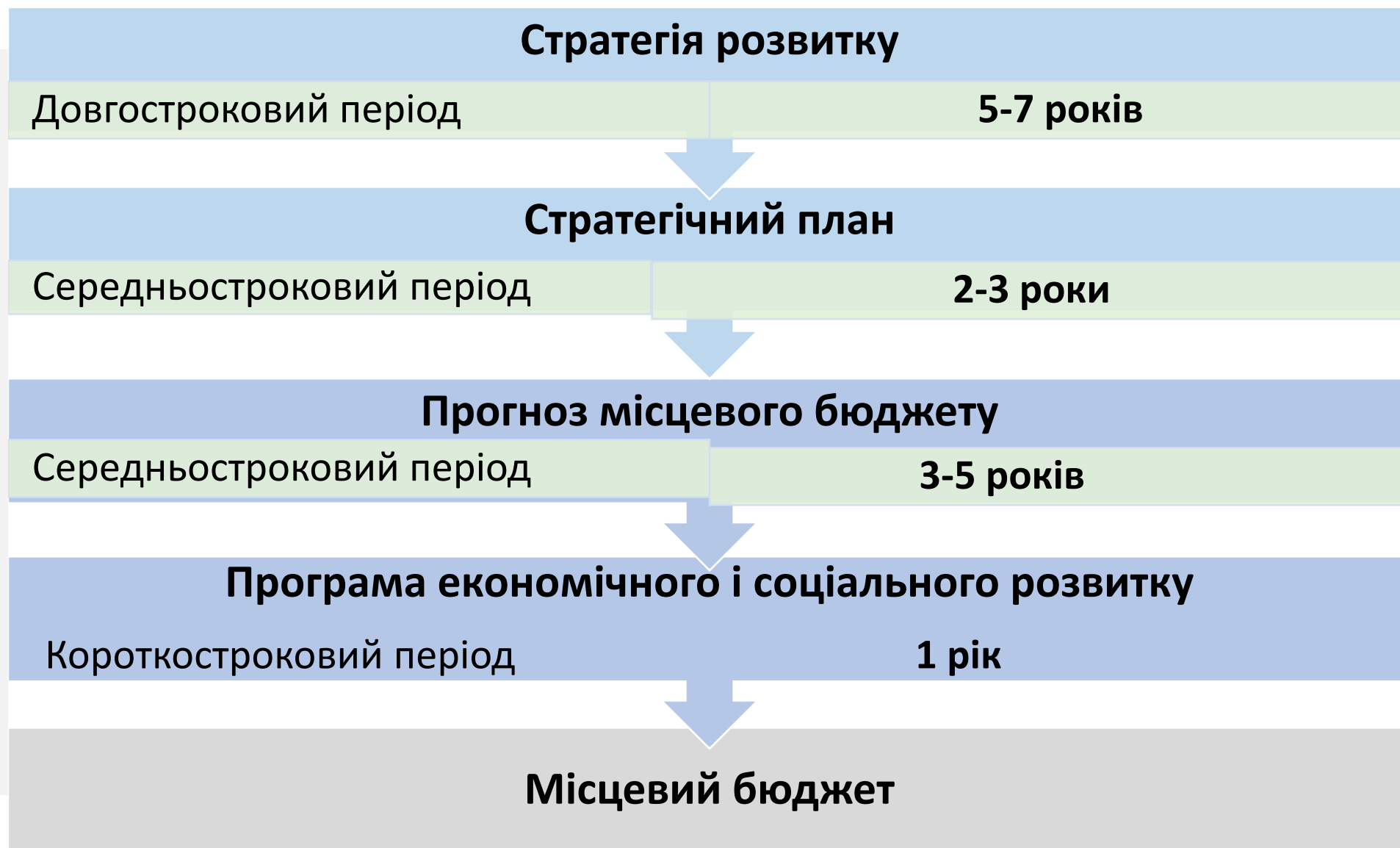
Чи буде **це однорічний документ**, чи **середньостроковий** має залежати від рівня розроблення інших стратегічних і програмних документів у громаді, а також можливостей громади у формуванні показників на середньострокову перспективу.

Надважливо, щоб цей документ був **повністю пов'язаний зі Стратегією розвитку** громади а також відповідав реальним можливостям бюджету при фінансуванні заходів програми.

Бюджетні документи формуються на основі програмних документів, сформованих на **довгостроковий та середньостроковий** період.
У разі зміни поточних напрямків – потрібне уточнення програмних документів шляхом **внесення змін до бюджету**

Формування.
Програми
соціально –
економічного
розвитку на
короткостроковий
період (рік). Такий
порядок
формування більш
гнучкий – у
поточному бюджеті
коригуються
короткотермінові
документи

Ст.2 БКУ

- **ПЦМ –**

метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу

Ч. 1 ст. 20 БКУ

У бюджетному процесі ПЦМ застосовується на рівні державного бюджету та на рівні місцевих бюджетів

**П. 18 Прикінцевих та
перехідних положень БКУ**

ПЦМ у бюджетному процесі на рівні всіх місцевих бюджетів застосовується починаючи із 2019 року

ПЦМ: Перелік нормативно-правових актів

Розпорядження КМУ від 23.05.2007 р. № 308-р	«Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів»
Наказ МФУ від 02.08.2010р. № 805	«Про затвердження Основних підходів до впровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів»
Наказ МФУ від 26.08.2014р. № 836	«Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів»
Наказ МФУ від 20.09.2017р. № 793	«Про затвердження складових програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів»
Наказ МФУ від 17.07.2015р. № 648	«Про затвердження типових форм бюджетних запитів для формування місцевих бюджетів»
Наказ МФУ від 17.05.2011р. № 608	«Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм»

**ОСОБЛИВІ
СКЛАДОВІ ПЦМ**

Бюджетні програми

Відповідальні виконавці
бюджетних програм

Результативні показники
бюджетних програм

Паспорти бюджетних
програм

Бюджетна програма – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій (**п.4., ч.1, ст.2 БКУ**)

**БЮДЖЕТНА ПРОГРАМА -
основний елемент ПЦМ**

РЕСУРС

РЕЗУЛЬТАТ

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

У чому
відмінності
між
завданнями
і
напрямами
використання
коштів

• **Завдання** – конкретні цілі або результати, які потрібно досягти при виконання бюджетної програми

• **Напрями** – конкретні дії, спрямовані на виконання завдань бюджетної програми

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Якими
можуть бути
напрями
використання
КОШТІВ

- Забезпечення належного функціонування апарату ради (виконавчого комітету)
- Створення належних умов для діяльності працівників та функціонування (назва закладу)
- Організація харчування в _____ (назва закладу)
- Надання соціальної допомоги _____ (категорія отримувачів) дітям-сиротам, дітям віком віз 3 до 18 років
- Проведення капітального ремонту приміщення
- Придбання предметів та обладнання довгострокового користування

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Якими можуть
бути
напрями
використання
КОШТІВ

- Розвиток дитячо-юнацького та резервного спорту
- Утримання та ефективна експлуатація об'єктів житлово-комунального господарства
- Виконання інвестиційних проектів
- Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури
- Запобігання та ліквідація забруднення навколишнього природного середовища

Бюджетна програма Надання дошкільної освіти	КЕКВ	Найменування
Мета	2111	Заробітна плата
Забезпечення	2120	Нарахування на оплату праці
надання дошкільної освіти,	2210	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар
Завдання	2220	Медикаменти та перев'язувальні матеріали
Забезпечення	2230	Продукти харчування
створення належних	2240	Оплата послуг (крім комунальних)
умов для надання на	2250	Видатки на відрядження
належному	2271	Оплата теплопостачання
рівні дошкільної	2272	Оплата водопостачання та водовідведення
освіти та виховання	2273	Оплата електроенергії
дітей	2274	Оплата природного газу
	2275	Оплата інших енергоносіїв
	2282	Окремі заходи по реалізації державних(регіональних)програм, не віднесені до заходів розвитку
	2730	Інші виплати населенню
	2800	Інші поточні видатки
	3110	Придбання обладнання і предметів довгострокового користування

НАПРЯМИ

КЕКВ

Найменування

1. Створення належних умов для діяльності працівників та функціонування дошкільного закладу

2. Організація харчування в дошкільному закладі

3. Придбання предметів та обладнання довгострокового користування

2111	Заробітна плата
2120	Нарахування на оплату праці
2210	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар
2220	Медикаменти та перев'язувальні матеріали
2230	Продукти харчування
2240	Оплата послуг (крім комунальних)
2250	Видатки на відрядження
2271	Оплата тепlopостачання
2272	Оплата водopостачання та водовідведення
2273	Оплата електроенергії
2274	Оплата природного газу
2275	Оплата інших енергоносіїв
2282	Окремі заходи по реалізації державних(регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку
2730	Інші виплати населенню
2800	Інші поточні видатки
3110	Придбання обладнання і предметів довгострокового користування

Результативні показники

Навіщо
потрібні

- ✓ Показати результат використання бюджетних коштів,
- ✓ Визначити ступінь досягнення поставленої мети й виконання завдань бюджетної програми
- ✓ Підтвердити необхідність продовження бюджетних програм і відповідність визначеній меті
- ✓ Визначити найбільш ефективні бюджетні програм
- ✓ Порівняти результати виконання бюджетних програм у динаміці за роками та між головними розпорядниками бюджетних коштів

Визначаються за напрямками бюджетної програми

У межах одного напрямку може визначатися довільна кількість показників.

Слід включати найбільш характерні та ілюстративні показники

**ГРУПИ
ПОКАЗНИКІВ**

**показники
затрат**

**показники
продукту**

**показники
ефективності**

**показники
якості**

Назва показника	Характерна ознака показника у програмі	Ознака одиниці вимірювання
Показник затрат	<ol style="list-style-type: none"> 1) Хто виробляє послугу? – Штатна структура, структура управлінь, відділів, відділень і т. ін. 2) Чим виробляємо послугу? – потужності, будівлі, споруди і т. ін. 	Одиниця вимірювання завжди подається в абсолютному вираженні – шт. од., од., м. кв., м.куб.
Показник продукту	<ol style="list-style-type: none"> 1) На кого (на що) ми докладаємо зусиль? 2) На кого (на що) ми діємо у процесі надання послуг? – Контингент споживачів послуги, обсяги виконаних робіт за послугою, і т. ін. 	Одиниця вимірювання завжди подається в абсолютному вираженні – ос., учнів, м.куб., м. кв., лішко-днів
Показник ефективності	<ol style="list-style-type: none"> 1) Скільки коштує одиниця продукту в грошовому виразі? 2) Яку частку показника затрат припадає на одиницю продукту? 	Одиниця вимірювання завжди подається в відносних величинах – грн. /л-день, шт. од. вчителів / 1 учня (навантаження), грн / м. кв. ремонту
Показник якості	<ol style="list-style-type: none"> 1) Що досягнуто в результаті виконання програми? 	Одиниця вимірювання завжди подається в відносних величинах – %

РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПОКАЗНИКИ

Наказами відповідних галузевих міністерств затверджено **типові переліки результативних показників**, проте їх перелік може бути уточнений і доповнений

Головні розпорядники **самостійно обирають** із визначеного переліку результативних показників бюджетних програм ті, які максимально ефективно та у повному обсязі відображають результати виконання бюджетних програм

У межах одного завдання можуть бути визначені як показники всіх груп, так і лише деякі групи (наприклад: продукту, ефективності, якості).

Не варто ускладнювати перелік показників – за відсутності об'єктивних, чітко вимірюваних даних про його виконання програма може вважатися невиконаною

З року в рік показники будуть повторюватися, ви їх будете аналізувати в динаміці – не беріть багато!

Головні розпорядники
визначають результативні
показники:

- в бюджетній пропозиції і в бюджетному запиті при підготовці пропозицій до прогнозу і проекту місцевого бюджету,
- паспорті бюджетної програми,
- звітах про виконання паспорта бюджетної програми

Головні розпорядники

Виконавчі комітети та апарати місцевих рад

Місцевий фінорган

Структурні підрозділи (юридичні особи) виконавчих органів місцевих рад в особі їх керівників.

**забезпечують
достовірність**
результативних
показників та точність їх
розрахунку

розробляють методикау
розрахунку для
результативних
показників, що
потребують
методологічних
роз'яснень їх змісту

Типові переліки бюджетних програм та результативних показників

Галузь	№ та дата наказу	Назва наказу
Державне управління	Наказ МФУ від 01.10.2010 року № 1147	Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Державне управління»
Охорона здоров'я	Спільний наказ МФУ та МОЗ України від 26.05.2010 року № 283/437	Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Охорона здоров'я»
Молодіжна сфера	Наказ Міністерства молоді та спорту України від 24.11.2016 року № 4408	Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у молодіжній сфері
Культура	Спільний наказ МФУ та Міністерства культури і туризму України від 01.10.2010 року № 1150/41	Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Культура»
Інші	Наказ МФУ від 27.07.2011 року № 945	Про затвердження Примірного переліку результативних показників бюджетних програм для місцевих бюджетів за видатками, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів

Типові переліки бюджетних програм та результативних показників

Галузь	№ та дата наказу	Назва наказу
Освіта	Наказ МОН України від 10.07.2017 року № 992	Про затвердження Типового переліку бюджетних програм і результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Освіта»
Фізична культура та спорт	Наказ Міністерства молоді та спорту України від 23.11.2016 року № 4393	Про затвердження Типового переліку бюджетних програм та результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у сфері фізичної культури і спорту
Соціальний захист та соціальне забезпечення	Наказ Мінсоцполітики України від 14.05.2018р № 688	Про затвердження Типового переліку бюджетних програм і результативних показників їх виконання для місцевих бюджетів у галузі «Соціальний захист та соціальне забезпечення»

Гендерно орієнтоване бюджетування

- ставить людину в центр процесу розробки політик, стратегій, програм
- враховує вплив результатів політик, стратегій програм на жінок і чоловіків
- до планування та виконання залучаються всі зацікавлені сторони та потенційні партнери
- підвищує та посилює ефективність управління
- сприяє підвищенню відповідальності держави, суспільства перед громадянами щодо забезпечення справедливості та демократії

Головний принцип врахування гендерного підходу

- Усі стратегії, політики, програми, проекти та заходи мають соціальні та гендерні наслідки і впливи

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Місцеві цільові програми

✓ **Немає чіткого визначення поняття «місцева цільова програма»**

- **ЗУ «Про державні цільові програми»** від 18.03. 2004 року № 1621- IV13: «**Державна цільова програма** – це комплекс взаємопов’язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв’язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або АТО, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням»

Чим можна керуватися

- **Наказ Мінекономрозвитку і торгівлі «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання»** від 04.12.2006 року **№ 367** - визначення поняття **регіональні цільові програми**.

! Наказ втратив чинність у 2019 році, нових рекомендацій щодо формування цільових програм затверджено не було

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Місцеві цільові програми

Чим можна керуватися

Було у Наказі № 367

«**Регіональна цільова програма** – це сукупність взаємопов’язаних завдань і заходів, узгоджених за строками та ресурсним забезпеченням з усіма задіяними виконавцями, спрямованих на розв’язання найактуальніших проблем розвитку регіону або окремих галузей економіки чи соціально-культурної сфери регіону, реалізація яких здійснюється за кошт місцевого бюджету і є складовою щорічної програми соцекономрозвитку області на відповідний рік. Програма вважається комплексною, якщо вона об’єднує декілька програм споріднених напрямів відповідної галузі та передбачає їх фінансування за кількома кодами функціональної класифікації видатків місцевого бюджету. Регіональні цільові програми готуються відповідно до основних принципів розроблення державних цільових програм, зазначених у ЗУ «Про державні цільові програми».

Висновок

- На рівні громад **можуть формуватися** довгострокові, середньострокові та короткострокові прогностичні та програмні документи, в яких визначаються цілі й пріоритети соціально-економічного розвитку ТГ та заходи, які необхідно здійснити для їх досягнення.
- До таких документів можна віднести й місцеві цільові програми

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Особливості
формування
місцевих
цільових
програм

- Відповідно до існуючої законодавчої бази, цільова програма – це документ, який носить стратегічний характер, водночас не має статусу обов'язкового виконання.
- Згідно статей 89 та 91 БКУ - з місцевих бюджетів можуть здійснюватись видатки на реалізацію **місцевих програм**

Місцеві програми і цільові місцеві програми – чим відрізняються і чи відрізняються, або вони тотожні ?

- На рівні громади **можливо затвердити відповідну цільову програму**, яка дозволить комплексно забезпечити бюджетне фінансування пріоритетних напрямів.
- Для того, щоб всі завдання, визначені у цільовій програмі, отримали фінансування, вони **мають бути включені до відповідного місцевого бюджету.**

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Які
відмінності
цільових та
бюджетних
програм

ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ

- Значний (**стратегічний**) період виконання
- Загальні стратегічні цілі, що **незмінні** протягом всього часу реалізації програми
- Можуть мати **декілька цілей**
- Завдання та напрями носять стратегічний характер
- Індикатори виконання програм **узагальнені** за напрямками: соціальні, економічні, демографічні, інші.

БЮДЖЕТНІ ПРОГРАМИ

(Нормативна база по ПЦМ)

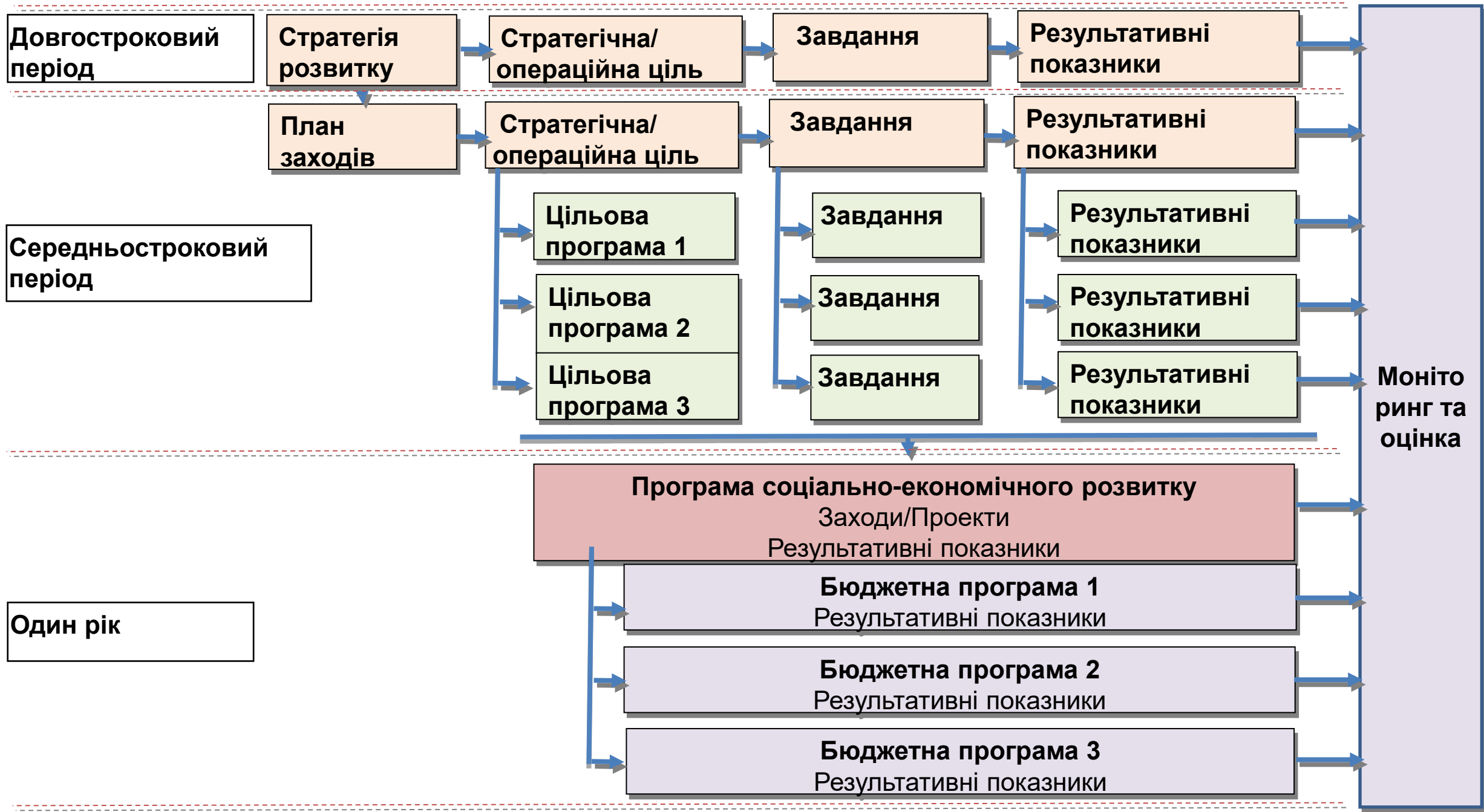
- **Бюджетний** період
- Мета гнучка, **може змінюватися** в середньостроковому періоді
- Можуть мати виключно **одну ціль (мету)**
- Завдання конкретизовані на 1 рік
- Індикатори (показники результативності) **конкретні**, вимірювані, чітко структуровані за групами показників: затрат, продукту, ефективності, якості.

Варіант 1

- ✓ **Формується Стратегія розвитку громади на довгостроковий період (зазвичай 5-7 років) і План заходів з її реалізації на середньостроковий період (3 роки).**
- ✓ **Формуються відповідні цільові програми розвитку окремих сфер громади - охоплюють середньостроковий період, повинні бути повністю взаємоузгодженими зі стратегією розвитку, а результативні показники включені до **цільових програм** і повторюють або розширюють показники, включені в План заходів на виконання стратегії розвитку.**

«Ідеальним» випадком є формування такої кількості цільових програм, які б дозволили охопити всі напрями бюджетного фінансування громади. **За таких умов стає можливим чітко поєднати напрями розвитку всіх сфер діяльності громади та весь обсяг видатків бюджету, також полегшується перехід на середньострокове бюджетне планування.**

Водночас значно полегшується формування **програми соціально-економічного розвитку громади.** Це стає простим технічним кроком, адже в такому разі **програма соціально-економічного розвитку є річним зрізом усіх чинних цільових програм.**

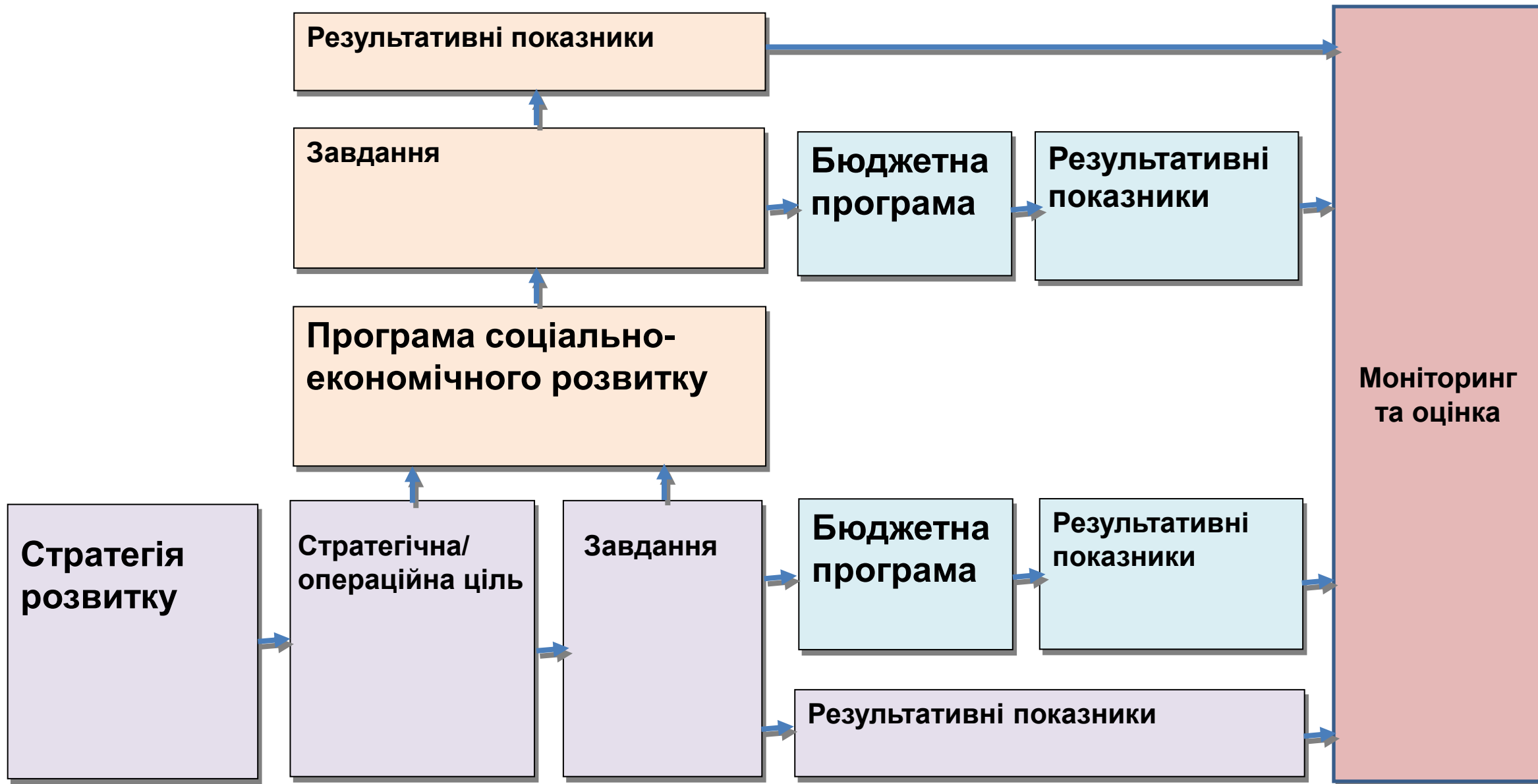
Варіант 2

Спрощений варіант формування стратегічних документів у громаді:

- ✓ Формується Стратегія розвитку громади на довгостроковий період та План на виконання заходів Стратегії .
- ✓ Затверджується ПСЕР (на коротко- або середньостроковий період). Вони обов'язково повинні бути узгодженими між собою.
- **Не формуються місцеві цільові програми, а основним документом, у якому визначаються заходи та завдання на середньостроковий період є ПСЕР.**

Важливо, щоб План заходів на виконання Стратегії розвитку і ПСЕР містили індикатори, які дозволяють оцінити досягнуті результати.

Такий підхід є більш прийнятним для невеличких громад, де визначено лише два ГРК (виконком/апарат ради і фінорган)

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

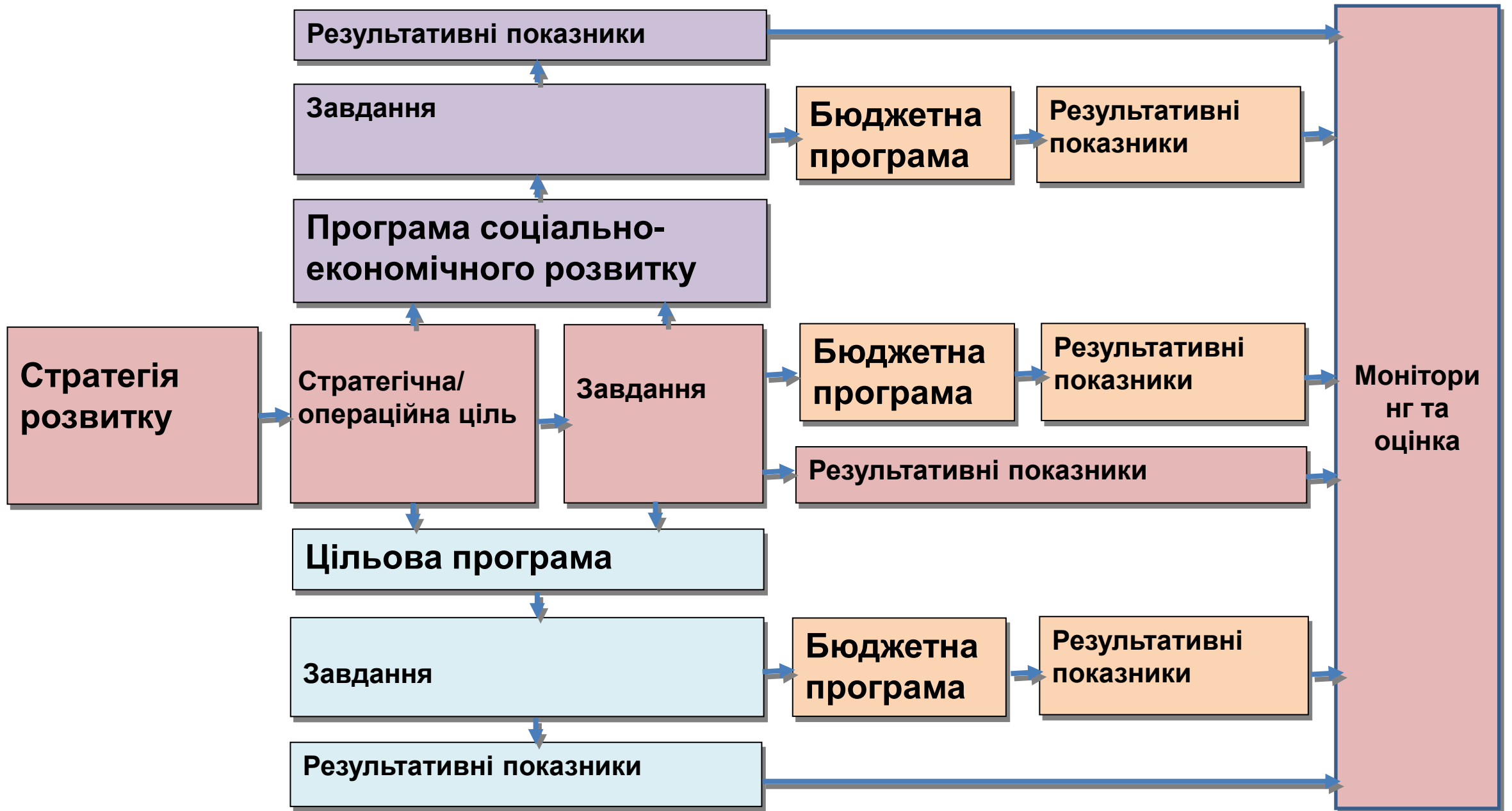

Варіант 3

«змішаний варіант»,

дуже часто зустрічається на практиці і базується на поєднанні перших двох.

- ✓ Формуються цільові програми, однак окремі завдання стратегічного плану потрапляють напряму до програми соціально-економічного розвитку громади, окремі – напряму в бюджет.

- **Потреба розробки цільових програм на місцевому рівні існує**
- Багато громад розробляють власні цільові програми. Під час їх формування використовуються різні підходи
- Подекуди якість підготовки цих документів є невисокою.

В якості експертної підтримки - Посібник «Основи розробки місцевих цільових програм»

Посилання на ресурс: <https://gurt.org.ua/uploads/news/2011/09/08/broshyura.pdf>

За баченням експертів :

- *Місцева цільова програма* – це сукупність взаємопов’язаних завдань і заходів, узгоджених за строками виконання та ресурсним забезпеченням з усіма задіяними виконавцями, спрямованих на розв’язання найактуальніших проблем розвитку міста або окремих галузей економіки чи соціально-культурної сфери міста, реалізація яких здійснюється з використанням коштів місцевого бюджету, обласних бюджетів, Державного бюджету та інших залучених коштів.
- Підставою для розроблення місцевої цільової програми є:
  - ✓ існування проблеми на рівні міста, розв’язання якої потребує координації спільних дій місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій;
  - ✓ відповідність мети програми пріоритетним напрямам розвитку міста;
  - ✓ наявність реальних можливостей для забезпечення виконання програми: фінансових ресурсів – коштів місцевого бюджету та інших джерел, матеріально-технічних і трудових ресурсів.
- Пропонують включати розроблені програми до щорічних програм соціально-економічного розвитку громади

Необхідність фінансування «нетипових» для бюджетів громад програм:

- Підтримка ВСУ та підрозділів територіальної оборони
- Підтримка та забезпечення проживання ВПО
- Відновлення інфраструктури та усунення руйнувань внаслідок впливу військових дій
- Підтримка сімей загиблих тощо

Для виділення коштів на підтримку ДФТГ в громаді має бути прийнята **місцева цільова програма**, у якій прописані відповідні цілі та завдання.

Алгоритм прийняття програми:

- 1. На підставі запитів** командира ДФТГ або командуючого військової частини Сил ТрО ЗСУ, якій підпорядковане формування, *(не довільно!)* **сформувавши програму** із забезпечення потреб ДФТГ;
- 2. Затвердити** відповідну **місцеву програму**;
- 3. Прийняти рішення про внесення змін** до рішення «Про місцевий бюджет територіальної громади на 2023 рік». (Внести зміни до бюджету громади можна одночасно із затвердженням відповідної програми із забезпечення ДФТГ - на одному засіданні чи одним розпорядження начальника ВА НП у разі її створення).

Чи можливо не приймати місцеві цільові програми в умовах воєнного стану?

**Місцева
рада чи ВА
може
затвердити:**

- ✓ **комплексну** місцеву програму щодо громадського порядку та безпеки, одним з розділів якої буде територіальна оборона,
- ✓ **окрему програму** з організації і забезпечення заходів тероборони та підготовки ДФТГ до виконання її завдань, що визначатимуть всі пріоритети і напрямки діяльності у цій сфері, та фінансуватимуться за бюджетними програмами.

Головним розпорядником такої програми має бути визначений:

виконавчий комітет або **відповідний виконавчий орган** ради, створений у статусі юрособи, до функцій якого віднесено організацію підготовки та виконання завдань тероборони (ч. 5 сті 4 Закону № 1702).

Код Типової відомчої класифікації видатків місцевих бюджетів для кодування бюджетної програми треба визначити керуючись наказом № 793:

30 Орган з питань мобілізаційної підготовки та цивільного захисту населення

(у разі створення такого структурного підрозділу)

або, якщо не створено відповідний орган, в залежності від того, хто є юридичною особою:

01 Апарат місцевої ради

02 Виконавчий комітет місцевої ради

50 Військова адміністрація населеного пункту,

або інший орган в залежності від покладених функцій.

Код програмної класифікації (ТПКВКМБ) застосовувати **8240** Заходи та роботи з територіальної оборони, або обирати в залежності від спрямованості програми (проекту, заходів), керуючись наказом Мінфіну № 793

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Висновок: Місцеві цільові програми

- ✓ Чинне Законодавство України наділяє ОМС повноваженням розробляти цільові програми.
- ✓ Жоден з НПА напряду не визначає чіткої структури та методології розробки саме місцевих цільових програм.
- ✓ Обираючи підходи до розробки цільових програм на рівні громади, необхідно дотримуватись правил, встановлених для державних цільових програм з урахуванням їх адаптації до місцевого рівня.
- ✓ Необхідно визначити чіткі правила їх формування на рівні громади та встановити єдині правила їх розроблення, фінансування, моніторингу та звітності про виконання.
- ✓ Для покращення якості формування місцевих цільових програм на рівні громади має бути затверджено відповідний порядок їх формування.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Рекомендовані
етапи
розробки
цільової
програми, яких
потрібно
дотримуватися
ОМС:

- Ініціювання розробки місцевої цільової програми
- Розроблення та громадське обговорення концепції програми
- Схвалення проекту концепції програми та прийняття рішення щодо розроблення проекту програми, визначення головного розробника програми та строків її розроблення
- Проведення експертизи проекту програми
- Підготовка проекту програми – визначення заходів і завдань, що пропонуються для включення до неї; обсягів і джерел фінансування; строків виконання заходів програми, а також визначення головних виконавців
- Погодження та затвердження програми
- Включення фінансування програми до щорічного бюджету, підготовка проміжних змін
- Моніторинг, контроль, підготовка звітів

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Підведення підсумків:

Будь-яка програма, що фінансується з бюджету громади, має **базуватися на програмних** (стратегічних) документах економічного і соціального розвитку та **враховувати стратегічні напрями** розвитку соціальної політики регіону:

- ✓ **Обов'язково** визначити пріоритизацію та важливість напрямів видатків. В першу чергу фінансуються видатки на створення/відтворення людського капіталу, додатково – видатки на перспективу розвитку (навколишнє середовище, діловий та громадський клімат, бізнес, інфраструктура і т д)
- ✓ Програми мають носити комплексний характер і об'єднувати всі напрями фінансової підтримки соціального сектору
- ✓ Необхідно розробити і запровадити деталізовану систему моніторингу та оцінки ефективності виконання програми
- ✓ Налагодити систему взаємодії та громадського моніторингу ефективності програми

1. Узгодження Плану діяльності ГРК із Стратегію (пріоритети)
2. Узгодження трирічних програм зі Стратегічними планом заходів (Пропозиції до Прогнозу, Прогноз, **ПСЕР, цільові багаторічні**)
3. Узгодження бюджетних та середньострокових програм (бюджетні запити, проект бюджету, паспорти бюджетних програм)

Гармонізація програм, що базуються на Стратегії розвитку

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ALL-UKRAINIAN
ASSOCIATION

**Global
Communities**
Ukraine

Дякую за увагу!

Тетяна Овчаренко, консультантка Програми USAID DOBRE